

Глона Іщенко

Науковий керівник: к.і.н., доц. Дудник О.В.

ЖИТОМИРЩИНА В РОКИ ХМЕЛЬНИЧЧИНИ

У переддень Визвольної війни 1648-1654 рр. територія сучасної Житомирщини входила до складу Волинського і Київського воєводств. У них проживало відповідно 650 і 500-550 тис. чоловік. Основну масу населення становило селянство, яке страждало не лише від малоземелля, а й від низької якості ґрунтів та примітивних знарядь праці. В умовах посилення феодалного гніту постійно зростало безземелля селян. Основною формою визиску була панщина, яка постійно збільшувалася. Крім землеробства, селянство займалося тваринництвом і бджільництвом.

Звістка про перемоги козацько-селянської армії під Жовтими Водами та Корсунем швидко долетіла до поліського краю. Відгуком на неї були повстання селян і міщан у багатьох містах і селах краю. 1648 р. жителі Малина повстали проти польсько-шляхетського гноблення, за возз'єднання України з Росією. Вони вбили пана, спалили його маєток. Багато жителів приєдналося до селянсько-козацького війська, очолюваного Богданом Хмельницьким, і в його складі громили шляхту [1, с. 411]. У Звягелі (нині Новоград-Волинський) міщани спалили ненависний їм костюл, розгромили замок, вигнали шляхту із міста. У Радомишлі повсталі селяни разом із козаками захоплювали поміщицькі землі, знищували документи на володіння, вбивали шляхту і великих орендаторів. Подібні виступи були в Житомирі, Любарі, Олевську, Горошках (нині Хорошів), Овручі, Ходоркові, Паволочі (Попільнянський район), Котельні, Кодні, Брусиліві, на околицях Бердичева [2, с. 33].

Прихід на Житомирщину козацьких загонів під проводом М. Кривоноса сприяв піднесенню повстанського руху. Жителі міст і сіл з великим бажанням поповнювали козацькі лави. Серед них були мешканці Баранівки, селяни Голодьок (нині Мирославка Бердичівського району), Бистрика, Мирополя, Романова (нині Торецьк), Базара, Пулинах, Нових Велідників (Овруцький район), Ягнятина (Ружинський район). Жителі с. Копища Овруцького району влилися до складу Овруцької сотні і разом з козаками били ненависних панів, дошкуляли магнату В. Немиричу, маєток якого не раз громили [3, с. 38].

Україна в 1648 р. була поділена на 35 полків, а полки – на сотні. На Житомирщині із них налічувалося п'ять полків: Зв'ягельський на чолі з полковником І. Тишею, Паволоцький на чолі з полковником І. Поповичем, Овруцький – з полковником І. Голотою, Любартівський (центр у Любарі), Миропільський (центр у Мирополі) [4, с. 21].

На кінець 1648 р. завоювання козацько-селянської армії під проводом Б. Хмельницького були небаченими. Тому відбулися серйозні

зміни в соціальній структурі українського суспільства. Більшість селян покозачилася, добилася особистої свободи, перестала виплачувати податки й виконувати повинності на користь шляхти та магнатів. Основна маса земель вигнаних феодалів перейшла до власності Війська Запорізького. Покозачені селяни почали її отримувати й на ній господарювати.

За козацьких часів на Житомирщині серед населених пунктів чільне місце посідало містечко Паволоч (нині село Попільнянського району) [5, с. 212]. Біля містечка неодноразово ставало табором козацько-селянське військо Б. Хмельницького, сам гетьман бував у Паволочі багато разів. Саме тут гетьман прийняв посланця московського царя Болховського, чим було започатковано офіційні дипломатичні відносини з російським урядом [6, с.154].

В червні 1651 р. під час битви під Берестечком кримський хан зрадив українське військо і, полонивши Б. Хмельницького, став відходити на південь. Його шлях проходив і по території сучасної Житомирщини. Коли місцеве населення дізналося про це, то, згуртувавшись, спільно з козаками розгромило під Чудновом, Паволочтю та на Уманському шляху 10-тисячну орду ногайських татар, які рухалися попереду основних сил хана. При цьому козаки послали до хана частину захоплених у полон татар із погрозою: якщо не буде звільнено Хмельницького, вони займуть переправи через ріки й не пропустять ординців. Іслам Гірей змушений був 2 липня 1651 р. неподалік від Любара звільнити Б. Хмельницького [6, с. 272-273].

Навесні 1652 р. польське військо зазнало відчутної поразки під Батогом. Шляхта почала тікати до Польщі. У нашій краї відновилися козацькі порядки, але спокій на житомирську землю не повернувся. В кінці 1652-на початку 1653 р. край був вражений епідемією чуми і голодом. Незважаючи на великі людські втрати, боротьба проти польських гнобителів тривала [2, с. 35-36].

У зазначений період на житомирській землі народилося двоє відомих державних діячів козацьких часів, два гетьмани України: Іван Виговський та Іван Самойлович [1, с. 523-524].

Список використаних джерел:

1. Грушевський М. Ілюстрована історія України / М. Грушевський. – К., 1990. – 524 с.
2. Іващенко О., Поліщук Ю. Житомирщина шляхами історії. Краєзнавчі розвідки / О. Іващенко, Ю. Поліщук. – Житомир : Полісся, 1997. – 145 с.
3. Історія міст і сіл Української РСР. Житомирська область. – К., 1973. – 754 с.
4. Козацькі часи на Житомирщині. – Житомир : Льонок, 1994. – 124 с.

5. Описание актовой книги Киевского центрального архива, № 19. – К., 1888.

5. Похилевич Л. Сказание о населенных местностях Киевской губернии / Л. Похилевич. – К., 1864. – 763 с.

6. Смолій В. А. Богдан Хмельницький. Соціально-політичний портрет / В. А. Смолій, В. С. Степанков. – К. : Либідь, 1993. – 501 с.

Наталія Кавалер

Науковий керівник: к. біол. н., доц. Голуб В.М.

ГУМАНІСТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ НА УРОКАХ ПРИРОДОЗНАВСТВА

Основними ідеями нових концепцій розвитку освіти у XXI столітті є її пріоритетність, досягнення високої якості масової освіти, неперервність, наступність і різноманітність як обов'язкова умова поступу суспільства, гуманістичні цінності, потреба в нових технологіях навчання, акцент на активності і саморозвитку особистості, всеохоплююча інформатизація.

Передбачається збільшення тривалості навчання у початковій і старшій школі, реформування змісту та методики через введення Державних стандартів нових педагогічних технологій, гуманістично особистісно зорієнтованих педагогічних систем, реалізацію оздоровчої функції школи, утвердження відкритого державно-громадського управління [3].

Школа дзеркально відбиває проблеми і негаразди суспільства. Великі надії держава покладає на вчителя як на творчого, знаючого, талановитого професіонала, який зміг би реалізувати завдання гуманної педагогіки, впливати на процеси зростання духовності підростаючої особистості. Саме він повинен вчасно помітити, оцінити елементи нового, що зароджується у поведінці, системі ціннісних ставлень та інтересів учнів, вступити з ними в контакт і допомогти подолати негативні явища [1].

Формування гуманістичних якостей людини значною мірою залежить від того, наскільки глибоко з дитинства розвинені у неї доброта, чуйність, доброзичливість, великодушність, справедливість [4].

Гуманістичне виховання сьогодні – одне із провідних стратегічних завдань виховання людини, і молоді зокрема, незалежно від політичних, етичних та інших відмінностей. Загальний гуманний інтерес сьогоднішнього дня – збереження життя на Землі, збереження людини. Все це залежить від моральної свідомості людей, їхніх почуттів, особливо таких, як совість, справедливість, гідність, доброта тощо, а також їхніх вчинків, їхньої повсякденної гуманної діяльності [2].